

GÖTEBORGS UNIVERSITET

”En nästan hundraårig historia av machoideal”
Ett genusperspektiv på undervisning inom jazz- och
improvisationsensemble

Anna Eklund

LAU370

Handledare: Jan Eriksson

Examinator: Christina Ekström

Rapportnummer: HT11-1120-10

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: ”En nästan hundraårig historia av machoideal” Ett genusperspektiv på undervisningen inom jazz- och improvisationsensemble

Författare: Anna Eklund

Termin och år: HT 2011

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Jan Eriksson

Examinator: Christina Ekström

Rapportnummer: HT11-1120-10

Nyckelord: genus, jämställdhet, musik, ensembleundervisning, jazz och improvisation.

Syftet med detta arbete är att beskriva hur musklärare ser på och arbetar med genus och jämställdhet i sin undervisning. Jag har valt att rikta in arbetet mer specifikt på ensembleundervisning inom den högre musikutbildningen. Jag vill även belysa andra faktorer som kan spela roll för jämställdheten så som instrumentroller och jazz- och improvisationsmusikens historia. Jag har valt att använda mig utav kvalitativa intervjuer i min undersökning. Respondentgruppen utgörs av fyra lärare som alla undervisar i jazz- och improvisationsensemble. Resultatet visar att för att förändra rådande strukturer och för en ökad jämställdhet behöver lärarna öka sin egen medvetenhet och öppna upp för förändring. De förhållningsätt, strukturer och normer som råder måste synliggöras och lyftas fram. Resultatet visar också att ett sådant arbete pågår på den aktuella skolan och att det hittills haft positiva verkningar för jämställdheten. Arbetet med genusfrågor och jämställdhet inom musik måste också ses i en kontext där historia och tradition spelar stor roll. Detta arbete har betydelse för läraryrket inte bara genom att det visar på den viktiga roll läraren har för ökad jämställdhet utan också för att arbetet tar upp konkreta exempel på hur man kan arbeta för en ökad jämställdhet inom musik- och ensembleämnet.

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
2. Syfte	4
3. Begrepp och termer	5
3.1 Genus	5
3.2 Jämställdhet	5
3.3 Homogen	6
3.4 Ensembleundervisning.....	6
3.5 HSM.....	6
4. Bakgrund	6
4.1 Jazzens lärotradition	6
4.2 Högre musikutbildning inom jazz	7
4.3 Kvinnor inom den högre musikutbildningen.....	7
4.4 Kvinnor inom jazzen	7
4.5 ”Musik och genus” ett projekt på HSM.....	8
5. Teoretisk anknytning	9
6. Tidigare forskning	10
6.1 Samhälle, yttrefaktorer och lärarens roll	10
6.2 Kvinnor inom jazzen och dess historia.....	11
7. Metod och material	11
7.1 Metoddiskussion	12
7.2 Analysmetod	12
8. Resultatredovisning	13
8.1 Allmänna tankar kring genus och jämställdhet.	13
8.2 Respondenternas arbete med genus och jämställdhet i ensembleundervisning.....	13
8.3 Homogenitet och könsfördelning	14
8.4 Instrumentets roll	16
8.5 Jazztradition och jämställdhet	17
8.6 Förändringar på HSM	18
8.7 Övergripande tankar kring ensembleundervisning.....	20
9. Analys och diskussion	22
9.1 På vilket sätt har det ”musik och genus”-projekt som pågår på den aktuella skolan haft betydelse för respondenternas arbete med jämställdhet?.....	22
9.2 Hur arbetar respondenterna för att förändra och utmana rådande normer inom jazz- och improvisationsgenren?.....	22
9.3 På vilket sätt har lärarens roll betydelse för genus och jämställdhetsarbetet?.....	23
10. Slutdiskussion	25
11. Referenser	26
Bilaga	28

1. Inledning

Jag har under många år studerat musik, främst med jazz och improvisation som inriktning. Mitt huvudinstrument är elbas och kontrabas. 2009 tog jag en paus från mina studier i Göteborg för att studera vid Musicians Institute i Los Angeles. En sak som blev väldigt tydlig och som förvånade under mina studier i Los Angeles var hur jag upplevde min roll. Där var jag helt plötsligt Anna, basisten. I Sverige har jag under alla mina studieår känt mig som Anna, tjejbasisten. I USA pratades det ingenting om genus eller jämställdhet och jämställdhet var inget som skolan där tog upp som något viktigt. Här i Sverige har alla skolor med jämställdhet och genus i sina styrdokument och det pratas mycket om hur viktigt detta är. Detta fick mig att börja fundera. Det finns säkert många tänkbara anledningar till hur jag upplevt min roll som basist men den stora skillnaden i upplevelser gjorde mig nyfiken. Jag bestämde mig därför för att detta arbete skulle handla om just genus och jämställdhet inom musikundervisning.

Efter att ha tagit studenten gick jag fyra år på folkhögskola. 2006 började jag på MIAA på Högskolan för Scen och Musik vid Göteborgs Universitet. MIAA står för musiklärare inom de afro-amerikanska genrerna, numera heter det lärare i ämnet musik/musikfördjupning. Under alla år som jag studerat har jag varit en av mycket få tjejer på de utbildningar jag gått. Jag har många gånger stött på fördomar om kvinnliga jazz- och improvisationsmusiker och själv upplevt att jag ibland blivit särbehandlad på grund av mitt kön. Genus och jämställdhet inom musik är något som jag funderat mycket kring under min studietid. Som blivande lärare har jag tänkt på hur man kan jobba för att bemöta alla elever lika och undervisa med jämställdhet i fokus. Jag tror att läraren har en stor och viktig roll när det gäller arbetet med genus och jämställdhet. Ensemblespel och ensemblelektioner är situationer där de normer och traditioner som jazz- och improvisationsmusik bär med sig blir extra tydligt. Det handlar mycket om gruppdynamik, hierarkier, roller man tar och får utifrån genus så väl som instrumentet man spelar. Därför har jag valt att rikta in mitt arbete på vad lärare säger om genus och jämställdhet just när det kommer till ensembleundervisning. Jag har också valt att rikta in mitt arbete mot en högre musikutbildning.

2. Syfte

Syftet med detta arbete är att beskriva och tolka hur pedagoger verksamma inom högre musikutbildning talar om och arbetar med genus och jämställdhet i sin undervisning och då främst inom ensembleämnet. Mitt syfte är även att beskriva hur respondenterna ser på andra faktorer som kan påverka jämställdheten i ensembleundervisningen som till exempel instrumentroller, jazz- och improvisationsmusikens historia och tradition.

För att besvara syftet har jag utgått ifrån följande frågeställningar:

- Hur arbetar respondenterna för att förändra och utmana rådande normer inom jazz- och improvisationsgenren?
- På vilket sätt har lärarens roll betydelse för genus och jämställdhetsarbetet?
- På vilket sätt har det ”musik och genus”-projekt som pågår på den aktuella skolan haft betydelse för respondenternas arbete med jämställdhet?

3. Begrepp och termer

Några av de begrepp och termer jag kommer att använda kommer jag här att förtydliga och beskriva. Främst då det kan finnas olika tolkningar av vad de betyder men även för att jag tror att en viss förkunskap kan vara nödvändig.

3.1 Genus

Genus betyder enligt nationalencyklopedin härkomst, släkt, stam, kön, art, slag (www.ne.se). Jag använder i detta arbete genus i betydelsen det sociala könet. ”Uttrycket *genus* är en översättning av engelskans *gender* och har introducerats för att markera skillnaden mellan biologiskt kön å ena sidan samt socialt och kulturellt konstituerat kön å den andra” (Mark 2007:38). ”Begreppet socialt kön bygger på grundförutsättningen att innehållet i manlighet och kvinnlighet är socialt och kulturellt betingat och etablerat i en historisk process” (Lundgren 1994:187). När det gäller musik och genus skriver Lilliestam:

Sambanden mellan musikaliska beteenden och genus är komplicerade. Vår kultur är så genomsyrad av föreställningar om skillnader mellan manligt och kvinnligt att det är svårt att skilja mellan stereotypa och dåligt underbyggda vardagsföreställningar och vad som verkligen är viktiga mönster och samband (Lilliestam 2006:169).

3.2 Jämställdhet

Jämställdhet och jämlikhet är två begrepp som ofta blandas ihop och jag vill därför klargöra vad jämställdhet är. ”Det svenska uttrycket ’jämställdhet’ etablerades i samband med att frågan om lagstiftning mot könsdiskriminering initierades i början av 1970-talet, och syftet var då att resonera kring kön och jämlikhet” (Mark 2007:13). I nationalencyklopedin står följande: ”jämställdhet innebär att kvinnor och män har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom alla väsentliga områden i livet” (www.ne.se). Det är alltså jämställdhet mellan könen jag syftar på när jag använder detta begrepp.

Jämställdhet och musik är ett viktigt och aktuellt ämne. Under 2007 tog regeringen ett beslut om att särskilda medel skulle tilldelas statens kulturråd. De skulle tillsammans med konstnärsnämnden och jämställdhetsombudsmannen fördela pengarna till olika projekt för att på lång sikt verka för en ökad jämställdhet inom scenkonstområdet.

Av slutrapporten framgår att könsfördelningen inom musikområdet fortfarande är kraftigt avvikande från ambitionen om jämn fördelning. Det gäller till exempel antalet musiker som är kvinnor inom vissa genrer och andelen kvinnor som är komponister (Uppdrag till Statens musikverk om att främja jämställdhet inom musiklivet 2011-2014, www.statensmusikverk.se).

Med detta som bakgrund har regeringen gett bland annat statens musikverk, statens kulturråd och konstnärsnämnden uppdrag att med givna medel stödja projekt som gynnar jämställdheten inom musiklivet. ”Det långsiktiga målet med satsningen är att bidra till att män och kvinnor blir mer jämställt representerade i musiklivet inom de musikgenrer där behovet är som störst” (Uppdrag till Statens musikverk om att främja jämställdhet inom musiklivet 2011-2014, www.statensmusikverk.se). Lina Nyberg är projektledare för statens musikverks jämställdhets uppdrag och hon svarar så här i en intervju på frågan om hur man uppnår bättre jämställdhet i musiken:

Jag tror man i stället måste börja från grunden. Har initierat en tankesmedja med jazzinstitutionerna på fyra av musikhögskolorna som finns i Sverige. Det är musikhögskolorna som utbildar musiklärarna. Och det är musiklärarna som för vidare sina erfarenheter till barnen. Ju tidigare man kan ändra på att flickor och pojkar behandlas

olika – att de till exempel av tradition förväntas spela olika instrument – desto större chans till en förändring (www.statensmusikverk.se).

3.3 Homogen

Homogen, ”(av grek. *homogenēs*, 'av samma släkt, art', 'besläktad', av *homo-* och *geno's* 'art', 'slag', 'släkt') alltigenom lika, likartad (www.ne.se). Jag använder begreppet homogen eller homogenitet när det handlar om hur lika eller olika elevgrupper är eller kan vara. Det kan innefatta könstillhörighet men det kan även handla om liknande bakgrund, att de talar samma språk, har samma musikaliska referensramar eller annat.

3.4 Ensembleundervisning

I kursinnehållet för huvudämne på improvisationsmusikerutbildningen på högskolan för scen och musik vid Göteborgs universitet står följande om ensemblespel: ”Ensemblespel är en väsentlig del av kursen; att spela tillsammans med andra musiker och därmed också utveckla det personliga musikaliska språket” (www.hsm.gu.se). I regel sker ensembleundervisningen i små grupper med en lärare som undervisar och handleder. Ibland är även läraren med och spelar. En av ensemblekurserna på HSM kallas i dagligt tal för måndagsensemblen. I denna kurs delas alla improvisationsstudenterna in i ensemblegrupper oavsett om de läser på musiklejarlinjen eller musikerlinjen. Det finns ett antal ensemblekurser, gemensamt för dem är dock att undervisningen sker i små grupper och att fokus ligger på att spela och utvecklas tillsammans.

3.5 HSM

HSM är förkortningen av Högskolan för Scen och Musik vid Göteborgs universitet. I texten kommer förkortningen att användas.

4. Bakgrund

Som bakgrund till mitt arbete vill jag ta upp några områden som jag tycker har relevans för arbetet. Framför allt handlar det om hur man lär och lärt sig att spela jazz genom historien men även kvinnans roll inom jazztraditionen. För att förstå hur de traditioner och normer som än idag råder i genren och hur de påverkar dagens musikutbildningar behövs en viss historisk översikt.

4.1 Jazzens lärotradition

När det gäller jazz finns det en lång tradition av att man lär sig av varandra. Lärotraditionen bygger på en ”mästare/ läringsmodell”. Genom att studera andra, jamma tillsammans och lära sig av de som kommit längre har jazztraditionen förts vidare.

Traditionellt sett har jazzmusiker lärt sig spela utan stöd av utbildningar, läromaterial och annat. Dock har fantastiska musiker och improvisatörer kommit fram tack vare - the jazz community (Berliner 1994:35).

For almost a century, the jazz community has functioned as a large educational system for producing, preserving, and transmitting musical knowledge, preparing students for the artistic demands of a jazz career through its particularized methods and forums (Berliner 1994:37).

Här beskriver Berliner det centrala i hur jazztraditionen förts vidare. Han beskriver hur skivaffärer, musikaffärer, hem, studios, klubbar med mera var en del av det han kallar för the jazz community. Det var på denna sociala arena man lärde sig spela och upptäckte ny musik.

I tell people, 'I was a high school dropout, but I graduated from Art Blakey Collage, the Miles Davis Conservatory of Music, and Charlie Parker University.' - Walter Bishop Jr (Berliner 1994:36).

Det Walter Bishop Jr talar om är sina jazzstudier i "livets skola". Hur han lärt sig spela genom att studera mästarna Art Blakey, Miles Davis och Charlie Parker. Walter Bishop Jr var en jazzpianist som spelat med flera av de numera legendariska jazzmusikerna som till exempel just Miles Davis och Charlie Parker. Hans citat visar hur jazzen länge var något man lärde sig genom att omge sig av andra duktiga musiker och lära sig av dem. Även i Sverige fördes jazzen vidare genom att man lärde sig och lät sig inspireras av andra musiker. Här hade de så kallade dansorkestrarna en betydande roll för jazzens återväxt. Kjellberg beskriver hur de unga musikerna ofta spelade i små amatörband som ofta fick spela på mindre tillställningar som kvarters- och familjefester. Flera av dem fick sedan chans att spela tillsammans med professionella musiker i diverse orkestrar där de fick lära av deras erfarenheter. Han beskriver även hur många radio- och musikhandlare inrättade små studios för inspelning och repetition för lokala band i slutet av 30-talet (Kjellberg 1985). Även detta är exempel på den "jazzgemenskap" Berliner beskriver. Även idag finns ett forum för jazzmusiker och jazzanhängare i landets jazzklubbar och jamsessions där man möts, utbyter erfarenheter och lär av varandra.

4.2 Högre musikutbildning inom jazz

Jazz- och improvisationsmusikutbildningarna är relativt nya om man jämför med hur det ser ut på den klassiska sidan. "Tonsättaren och dirigenten Wilhelm Stenhammar tog 1916 initiativet att bilda Göteborgs Orkesterskola med nära anknytning till dåvarande Göteborgs orkesterförening, sedermera Göteborgs symfoniker..." (www.hsm.gu.se). Detta var bildandet av den skola som i dag är högskolan för scen och musik vid Göteborgs universitet. Kungliga musikhögskolan i Stockholm bildades 1771 av Gustaf III då under namnet musikaliska akademien (Öhrström 2000:4-5). Det var dock inte förrän på 1970-talet som de svenska musikhögskolorna började starta upp sina jazz- och improvisationslinjer (Kjellberg 1985:253). Även i USA som många ser som jazzens hemland har jazzutbildningarna en kort historia om man ser till skolutbildningar. Dock började man där starta upp högre musikutbildningar med jazzinriktning något tidigare än här i Sverige.

Pioneering programs establishing jazz education on an equal footing with classical music education include Schillinger House in Boston in 1945 (later the Berklee School of Music) founded by Lawrence Berklee... (Berliner 1994:55-56).

4.3 Kvinnor inom den högre musikutbildningen

Under 1800-talet ingick i hög grad musicerande i flickors uppfostran i de högre samhällsklasserna. Utbildningen skedde dock i hemmet då de flesta skolor var stängda för kvinnor. I huvudsak handlade det om pianospel och sång som då ansågs höra till de "talanger" en kvinna borde kunna (Öhrström 2000:5). Kring sekelskiftet förändrades kvinnornas ställning i samhället och därmed även möjligheten till att studera musik inom skolan. "Kungliga Musikaliska Akademiens utbildningsverk öppnade sina portar för flickorna 1854 och de strömmade genast in i sång- och pianoklasserna" (Öhrström 1989:13). Mot slutet av 1800-talet utgjorde kvinnorna en majoritet bland studenterna på Kungliga Musikaliska Akademin. Efter hand förändrades detta och männen blev allt fler. På senare tid har kvinnorna varit i majoritet på landets musikhögskolor framför allt i musiklärarklasserna. Även vilka instrument kvinnor väljer att studera har förändrats (Öhrström 2000:8-22). Dock visar den sammanställning av åren 1997-2009 Wallin gjort i sitt examensarbete att de kvinnliga instrumentalisterna inom landets jazz och -improvisationsutbildningar är klart underrepresenterade. De kvinnliga instrumentalisterna utgör en mycket liten procent på såväl musikerutbildningarna som lärarutbildningarna inom jazz genren (Wallin 2009:12).

4.4 Kvinnor inom jazzen

Kvinnorna har i jazzens historia haft en ganska liten roll och även om det genom historien har funnits ett antal framstående kvinnliga instrumentalister så glöms de ofta bort.

Kvinnliga musiker har haft en liten betydelse i jazzens historia och utveckling. Som sångerskor har de spelat desto större roll. Svarta bluessångerskor som Bessie Smith och Ma Rainey lade på 20-talet grunden till en rik och beständig kvinnlig sångtradition inom jazzen (Bruér & Westin 1989:120).

Även i europeisk och svensk jazz har kvinnans roll i allmänhet varit sångerskans (Bruér & Westin 1989:120).

Även om det i första hand är sångerskorna som lyfts i jazzhistorien finns det ett antal kvinnliga instrumentalister som haft betydelse för jazzen. Till exempel Carla Bley, Annette Peacock och Mary Lou Williams. Flertalet av de kvinnliga instrumentalister som haft betydelse för jazzen var pianister vilket knyter an till föregående avsnitt. "...pianot har starkare kvinnliga traditioner än något annat instrument" (Bruér & Westin 1989:121). Det står dock klart att jazzvärlden har varit klart mansdominerad.

'Ingen genre har någonsin varit en sån herrklubb som jazzen', tyckte Cecilia i en intervju i tidningen *Tonfallet* år 1981 (Bruér & Westin 1989:120).

En av de mest kända svenska kvinnliga jazzmusikerna är sångerskan Monica Zetterlund. Hon pratar i en intervju från 2004 om hur hon upplevde den mansdominerande jazzvärlden.

I Danmark hade alla varit så vänliga, riktiga gentlemän! Men det blev betydligt tuffare i killvärlden på Nalen. Där gick det inte att köra med några frökenfasoner, utan jag insåg att jag fick vara som en av musikerna, en polare bland polarna (Bruér 2007:237).

Numera är det vanligare med kvinnliga jazzmusiker. Även om det fortfarande är betydligt fler kvinnor som sjunger än som spelar instrument har ett flertal kvinnliga jazzinstrumentalister på senare tid rönt stora framgångar. En som i detta sammanhang är värd att nämna är Esperanza Spalding, basist och sångerska. Hennes album *Chamber Music Society* ligger på första plats på billboard lista när det gäller flest sålda album inom genren *Contemporary Jazz* 2011.

4.5 "Musik och genus" ett projekt på HSM

2009 påbörjades ett stort genusprojekt på HSM. Detta pågår fortfarande och kommer att avslutas 2012. Bakgrunden till detta projekt är ett tidigare nationellt projekt; *Att gestalta könsmusik och musikedramatik*. Samtliga högskoleutbildningar i Sverige för skådespelare, musikalartister och mimare deltog. På HSM fick projektet betydande resultat för skådespelarutbildningen där en kvalitetshöjning blev tydlig. Med detta som bakgrund startade "Musik och genus" projektet med syfte att reformera HSM's övriga utbildningar enligt samma modell (Projektbeskrivning "Musik och genus" www.hsm.gu.se).

I projektbeskrivningen står följande:

Musik och genus syftar till höjd kvalitet och ökad rättvisa inom verksamheten vid HSM genom att projektet

- ur ett genus- och jämställdhetsperspektiv synliggör de traditioner och maktstrukturer som påverkar medarbetares och studenters konstnärliga och pedagogiska val
- etablerar ett genuskritiskt förhållningssätt vid HSM
- ger medarbetare och studenter verktyg att göra aktiva val och kritiskt reflektera över egna och andras val
- integreras med HSM:s reguljära arbete med likabehandling och breddad rekrytering av studenter
- med kommunikativa insatser med andra utbildningar, lärosäten och det professionella kulturlivet sprider kunskap om hur frågor om genus och jämställdhet kan integreras i konstnärliga processer

Ett av projektets mål är att:

Lärare och övriga medarbetare ska kunna göra aktiva och medvetna val i sin yrkesutövning i syfte att ge kvinnor och män lika villkor och full personlig integritet i undervisning och kontakter med HSM:s stödfunktioner. Medarbetarna ska muntligt kunna beskriva sina yrkesmässiga val och kritiskt reflektera över egna och andras val ur ett genus- och jämställdhetsperspektiv (Projektbeskrivning "Musik och genus" www.hsm.gu.se).

Skolan är nu mitt uppe i detta projekt och både studenter och lärare på skolan jobbar aktivt med genusfrågor och förbättring av jämställdheten. Detta projekt har betydelse för detta arbete då alla respondenterna jag intervjuat arbetar på skolan. En viss kunskap om projektet anser jag vara nödvändig vid läsning av resultatredovisningen.

5. Teoretisk anknytning

Jag utgår ifrån ett genusperspektiv och menar därmed att genus, till skillnad från biologiskt kön är något socialt och kulturellt betingat (Se 3.1 Genus). För att förtydliga detta kommer jag här nämna några framstående genusforskare och deras definitioner av begreppet genus.

Judith Butler har skrivit ett flertal böcker i ämnet. En av de centrala delarna i hennes tankegångar är att ingen är man eller kvinna utan görs till man eller kvinna. Vidare använder sig hon av den genealogiska analysen (Butler 2005:9).

I en genealogisk analys har man sin utgångspunkt i ett här-och-nu perspektiv och konstruerar genom en bakåtriktad blick en sorts stamtavla för till exempel en viss teori, tankegång eller ett begrepp (Lykke 2009:221).

Butler hävdar också att andra saker som klass, etnicitet och sexualitet kan vara av större betydelse än kön. Hon ifrågasätter även det hon benämner som heteronormativ definition av män och kvinnor. Alltså logiken att feminin är lika med kvinnlig och kvinna och maskulin är lika med manlig och man (Butler 2005:8)

Bronwyn Davies är också inne på att kön är något som skapas.

...kön är en del av den sociala strukturen samtidigt som det är någonting som skapas av individer och inom individer när de lär sig de diskursiva praktiker genom vilka den sociala strukturen skapas och upprätthålls (Davies 2003:26).

Han menar att man inte kan bortse från den sociala strukturen men att människa kan välja att förändra eller följa den. Han betonar dock att rådande strukturer begränsar individen och att man måste vara medveten om detta (Davies 2003:26-27).

Att utveckla och tillämpa nya diskurser är således inte endast en enkel fråga om att välja, utan innebär att ge sig i kast med begränsningar både hos sig själv och i den omgivande strukturen (Davies 2003:27).

Vidare beskriver han hur man redan som barn anammar manlig- och kvinnlighet genom de diskursiva praktiker som pekar ut var individ som kvinna eller man (Davies 2003:10).

Jag vill också nämna Yvonne Hirdman som är den svenska genusforskare som introducerade begreppet genus i Sverige som en benämning av "sociokulturellt kön" (Lykke 2009:54)

Jag föreslår att vi med genus sätter namn på den alltmer komplicerade kunskap vi har om "manligt" och "kvinnligt", vår allt större förståelse av hur manligt och kvinnligt "görs" (Hirdman 2004:116).

Hon använder sig också av begreppen genussystem och genuskontrakt. Hon menar att genussystem är en ordningsstruktur av kön. Denna ordning bygger kortfattat på två principer. Dels att manligt och kvinnligt inte bör blandas och dels att det är manen som är norm (Hirdman 2004:116-117). Genuskontrakt menar hon är de föreställningar om hur män och kvinnor "ska" vara. Dessa två begrepp menar hon kan användas som verktyg för att förstå kvinnor och mäns handlande. "Själva genussystemets strukturalistiska idé är att visa på den reproducerande kraften: det är som det är för att det var som det var (Hirdman 2004:125) Vidare pekar hon på hur isärhållandet av könen föder isärhållande och på så sätt fortsätter den manliga normen att råda (Hirdman 2004:125).

När det gäller jämställdhet och jämställdhetsarbete är det i första hand Marks beskrivning av det systemförändrande jämställdhetsarbetet jag utgår ifrån. Hon beskriver det jämställdhetsarbetet som ett:

...djupgående förändringsarbete med syfte att skapa nya normer och handlingsmönster för båda könen, utformade från både kvinnors och mäns erfarenheter och livsvillkor, samt att åstadkomma ett kritiskt förhållningssätt till stereotypa föreställningar om kön på kulturell nivå (Mark 2007:22).

6. Tidigare forskning

I detta kapitel kommer jag att redogöra för tidigare forskning som jag anser har relevans för mitt arbete. Jag har delat upp avsnittet i två rubriker. Under den första tas tidigare forskning upp som behandlar samhälle, yttrefaktorer och lärarens roll. Under den andra behandlas forskning kring kvinnor inom jazzen och dess historia. Det finns inte så mycket forskning som tar upp just hur lärare arbetar med genus och jämställdhet inom ensembleämnet och framförallt inte inom högre musikutbildning. Inom den pedagogiska genusforskningen har grundskolan betonats men till exempel högskolan har behandlats i liten utsträckning (Wernersson 2006:51). I sin bok beskriver hon dock vikten av genusperspektiv inom pedagogiken:

En förändrad genusordning präglad av jämställdhet är ett sedan länge uppsatt, men alls inte uppnått, mål. Därmed är genusperspektiv ofrånkomliga i pedagogiken (Wernersson 2006:51).

6.1 Samhälle, yttrefaktorer och lärarens roll

I sin doktorsavhandling tar Sandberg upp hur olika faktorer påverkar den musikpedagogiska processen. När det gäller musikundervisning och musikpedagogik kan man se på musiken ur två perspektiv. De sammanhang som finns i musiken och de sammanhang som musiken finns i. Det handlar dels om musikens struktur och process men även musikens sociala och kulturella sammanhang (Sandberg 1996:234). Han beskriver vidare hur musikpedagogiska processer bör sättas i relation till sociala och kulturella faktorer.

Musiken produceras av människor, kommuniceras mellan människor och ger resonans inom människor. Med detta sätt att se kan musik och musikaliska fenomen och yttringar definieras utifrån deras sociala, estetiska och kommunikativa mellanmänniska betydelser. Musikpedagogiska frågor berör därmed relationen mellan människan, musiken och samhället (Sandberg 1996:239).

Samhället och de yttre faktorernas påverkan tar Enbäck & Lidström upp i sitt examensarbete. De pekar på hur samhällets genusordning följer med in i skolan och hur där traditionella könsroller återskapas.

Alla lärare behöver höja sin egen medvetenhet kring genusfrågor, kring sin egen identitet och kring den struktur de själva lever i. Detta för att kunna se igenom strukturer så som genusordningen och för att kunna vända upp och ner på sina egna föreställningar och på den situation som råder i klassrummet (Enbäck & Lidström 2005:55).

Även Carlsson tar i sitt examensarbete upp vikten av reflektion hos pedagogerna när det handlar om genusfrågor. Detta för att bli medveten om huruvida man befäster eller utmanar de traditionella könsrollerna. Han tar även upp just ensemblesituationen som en lektionsform där könen extra tydligt skiljs åt och där killarna blir norm (Carlsson 2005:44).

Ensemblesituationerna blir ett exempel på ett sociokulturellt lärosammanhang där 'lärandets sociala natur' märks tydligt. I detta sammanhang lär sig deltagarna snabbt finna sin plats och skapa den sortens femininitet eller maskulinitet som förväntas av dem eller som de tror att de ska eller bör skapa (Carlsson 2009:41).

Svaleryd pekar också i sin bok om genuspedagogik på att det som pedagog handlar om att vara medveten om de föreställningar och omedvetna förväntningar som ställs på båda könen (Svaleryd 2003:30). "Det handlar även om ett förhållningssätt och en medvetenhet om den makt den egna yrkesrollen ger att vidmakthålla förlegade genussystem eller att omskapa dem" (Svaleryd 2003:30).

6.2 Kvinnor inom jazzen och dess historia

Följande examensarbeten behandlar ämnet kvinnor inom jazzen och även jazzhistoriens påverkan på jämställdheten.

Inom ensemblespel och ensembleundervisning påverkar även tradition och normer elevernas val av vilket instrument de spelar. Det är tydligt att fler killar än tjejer väljer att spela ett instrument medan fler tjejer väljer att sjunga. Detta till stor del på grund av tradition och bristen på kvinnliga förebilder som spelar instrument. Att visa på både kvinnliga och manliga musiker i undervisningen är ett sätt att motarbeta detta och på så sätt öka jämställdheten (Corduneanu 2009:20-21).

Även Wrede tar upp bristen på kvinnliga förebilder som en av anledningarna till att så få tjejer spelar instrument. Hur samhället och inte minst media påverkar synen på kvinnliga musiker. En manlig trummis är just en trummis medan en tjej som spelar trummor ofta benämns som en tjejtrummis. Hon pekar också på hur bristen på kvinnliga jazzmusiker genom historien kan vara en anledning till att få tjejer väljer att spela jazz. Även attityder och jargonger är något som måste tas med och ofta beskrivs jazzvärlden som en grabbig miljö där man som kvinna måste hänga på en viss jargong för att passa in (Wrede 2008:34-35).

Även Wallin beskriver i sin uppsats hur de sociala aspekterna och de jargonger som råder i den mansdominerande jazzvärlden gör det svårare för kvinnor att ta plats. (Wallin 2009:25-26) "Tradition och historia, inte prestation, gör att kvinnorna faller utanför ramarna för det som är en 'jazznorm'" (Wallin 2009:26).

7. Metod och material

Jag har valt att intervjua fyra lärare som undervisar i jazz- improvisationsensemble på HSM. Respondenterna utgörs av tre män och en kvinna. Mitt mål var först att intervjua två män och två kvinnor dock var detta inte möjligt då den aktuella skolan endast har en kvinnlig ensemblelärare inom jazz och improvisationsämnet. Valet av respondenter föll då på de ensemblelärare som hade tid och möjlighet att ställa upp på en intervju. Alla lärare känner jag sedan min studietid på HSM och jag har haft de flesta av dem som lärare i ensemble. För att

avgränsa arbetet något och med tanke på de tidsmässiga begränsningar arbete har valde jag att intervjua pedagoger verksamma på HSM.

Då syftet med arbetet är att beskriva och tolka hur pedagoger verksamma inom högre musikutbildning talar om och arbetar med genus och jämställdhet i sin undervisning har jag valt intervju som metod för min undersökning. Då det handlar om vad musiklärare säger och talar om anser jag att intervju formen var bäst lämpad som undersökningsform. Genom att använda intervjumetoden kunde jag ställa följdfrågor och på så sätt få fram mer nyanserade svar. Respondenterna har intervjuats en och en och intervjuerna har varit cirka en timme långa. Intervjumetoden jag använt mig av är kvalitativ och kallas ofta för halvstrukturerade eller semistrukturerade intervju (Stukát 2005:39). Jag har utgått från en frågelista som grund men låtit samtalet styra i vilken ordning frågorna tagits upp. Genom följdfrågor och med hjälp av samspelet mellan mig och respondenterna har jag försökt få fram så ingående svar som möjligt. Intervjuerna har skett på HSM, i lärummet i HSM:s bibliotek samt i två av lärarnas undervisningsrum. Dokumentationen har skett genom inspelning på en iPod, inspelningarna har jag sedan skrivit ned för att få ett mer överskådligt material att arbeta med.

7.1 Metoddiskussion

Det faktum att jag sedan tidigare känner respondenterna kan givetvis ha påverkat resultatet av intervjuerna. Man kan tänka sig att respondenterna under intervjuerna har påverkats något av vår personliga relation. Jag tror dock att det i detta fall är en styrka att jag känner dem. Vår relation tror jag har gjort att de känt sig avslappnade och kunnat uttrycka vad de verkligen tycker och tänker kring det ämnet jag undersökt. Min förkunskap om ämnet, skolan och det faktum att jag själv är en av relativt få kvinnliga instrumentaler tror jag har varit en fördel när jag tolkat deras svar.

Jag har valt att inte anonymisera den skola respondenterna jobbar på då jag anser att det musik och genusprojekt som just nu pågår på skolan är av stor vikt. I intervjuerna behandlas även saker som är unikt för HSM vilket också har betydelse för de slutsatser och resultat som redovisas. På grund av detta är det svårt att anonymisera skolan. Alla respondenterna har efter att ha blivit informerade om undersökningens ämne och inriktning gett sitt samtycke till att ställa upp. Respondenterna har allihop gett sitt medgivande till att de inte behöver vara anonyma. Jag har valt att använda deras initialer i resultatredovisningen när jag citerar och beskriver vad de säger.

7.2 Analysmetod

Mitt syfte med detta arbete är att tolka och beskriva vad musiklärare säger om genus och jämställdhet och hur de jobbar med dessa frågor. Mina erfarenheter och min kunskap om ämnet samt det faktum att jag själv har varit elev till respondenterna gör att det är svårt att vara helt neutral. Därför har jag valt att använda mig av det hermeneutiska synsättet där min förförståelse och kunskap är en tillgång.

”Hermeneutik kan fritt översättas med tolkningslära och har som ett av sina ursprung teorier om bibel- och annan texttolkning” (Wallén 1993:33). Hermeneutik handlar om att tolka vad handlingar, upplevelser, texter och annat innebär. För detta krävs förförståelse och kunskap om ämnet inte minst språklig och kulturell. Genom en växelverkan mellan del och helhet växer förståelsen fram. Nya delar kan kasta nytt ljus på det man tidigare gått igenom och så vidare. På detta sätt tolkas innebörden. Kontexten och sammanhanget spelar också in (Wallén 1993:33-35).

Den hermeneutiske forskaren närmar sig forskningsobjektet subjektivt utifrån sin egen förförståelse. Förförståelsen, de tankar, intryck och känslor och den kunskap som forskaren har, är en tillgång och inte ett hinder för att tolka och förstå forskningsobjektet (Patel & Davidson 2011:29).

Då jag valt att utgå från hermeneutiken har jag också ett kvalitativt synsätt. ”Huvuduppgiften för det kvalitativa synsättet är att tolka och förstå de resultat som framkommer, inte att generalisera, förklara och förutsäga” (Stukát 2005:32). ”Syftet med en kvalitativ intervju är att upptäcka och identifiera egenskaper och beskaffenheten hos något, t.ex. den intervjuandes livsvärld eller uppfattningar om något fenomen” (Patel & Davidson 2011:82). Jag kommer med grund i det hermeneutiska synsättet beskriva det respondenterna säger och med hjälp av min förförståelse tolka deras svar.

8. Resultatredovisning

Jag har valt att redovisa resultatet av mina intervjuer genom att sammanfatta dem i ett antal punkter som jag tycker beskriver kärnan i de samtal som förts mellan mig och respondenterna. Då det inom ensembleämnet på HSM inte görs någon skillnad på om eleverna läser på lärar- eller musikerlinjen vill jag förtydliga detta. I texten kommer benämningen improvisationsstudenterna eller eleverna på improvisationslinjen/ jazzlinjen att användas. Detta innefattar då alla studenter som studerar jazz- och improvisation oavsett om de läser till lärare eller går på musikerlinjen. När respondenterna hänvisar till sina elever handlar det alltså om alla som har jazz- och improvisation som musikalisk inriktning.

8.1 Allmänna tankar kring genus och jämställdhet.

Först vill jag börja med att skriva om respondenternas allmänna tankar kring genus och jämställdhet för att klargöra deras grundsyn på ämnet. De tankar och ord som i förstahand kom upp var lika rätt och samma förutsättningar oavsett kön, ålder, etnicitet, klass, religion, social status och så vidare. Att alla ska ha samma möjligheter.

T.J: Jag skulle vilja säga så här då att ...jag vill, jag vill ju leva i ett samhälle där alla människor oavsett ...vad man råkar vara född till för kön eller etnicitet eller socialklass eller vad det nu kan va, så vill ju jag att alla människor ska ha möjlighet att göra det dom vill göra.

A.H: Men, jag tycker det känns viktigast å tänka att vi alla är människor, oavsett kön, hudfärg, etnicitet, religion, klass, ålder, status och så vidare och att försöka ha en sån hållning gentemot människor i stort och med det sagt om vi då ska ringa in det på genus så handlar ju de om, att alla mänskor har samma värde, dom ska ha samma rättigheter å, där med också samma lön för samma typ av arbetet och samma status å samma möjligheter.

8.2 Respondenternas arbete med genus och jämställdhet i ensembleundervisning.

När det kommer till frågan om hur respondenterna själva arbetar med genus och jämställdhet i sin ensembleundervisning är det individen som står i fokus. De flesta av lärarna säger sig inte tänka speciellt mycket på genus och könstillhörighet när de undervisar, utan att se varje unik person och individ är det de tar upp.

A.H: Men, men i grunden så, så tittar jag på liksom prestation och medverkan å, och struntar egentligen i vilket kön personen har utan jag bedömer grupp, eller bedömer men, jobbar med gruppen. Men i och med att det ofta är smågrupper så blir det också, handlar mer om personlighet, personkemi å hur någon människa klickar med en annan eller hur, hur personen bidrar till, till kemin å, å undervisningens dynamiska processer.

I.H: Ja, jag tror att, är man en fri individ som känner att åh här kan jag verkligen testa saker, ...och det är ingen som kommer stå och liksom, vänta nu det där va lite konstigt

eller, ...möjligen så kommer jag få lite hjälp med att, prova det här, eller prova och göra så här, men om jag känner mig fri att, att prova de ...så kommer jag också känna mig friare som individ och har man en grupp med fria individer så får alla mycket lättare att, att uppmuntra varandra till liksom åh det där, å det där och det där och det där du gjorde. Eh det blir inte den här stiffa känslan av att vi måste spela rätt eller ...utan det blir en kreativ miljö och jag tror att då kommer man spela bättre.

Att hitta en balans där alla får lika utrymme och alla elever i gruppen kan känna sig trygga och blir sedda är det de pratar om. Tyngdpunkten ligger på att skapa ett gott klimat för att musiken ska gynnas och utvecklas. Samspelet i gruppen och förståelse för allas olikheter är något som de pratar om.

T.M: ...det är det jag försöker göra att det faktiskt, att lägga fokus å att dom övriga i orkest, bandet förstår vad den studenten, ah det här är ganska bökitigt på piano eller det här är bökitigt och sjunga eller det här är bökitigt att lira på bas. Så, så försöker jag göra skapa nån slags medvetenhet för dom övriga i bandet.

T.J: Jag står ju inte och tänker ...strikt musik och genusfrågor utan mer ...lika utrymme.

8.3 Homogenitet och könsfördelning

Under intervjuerna tog jag upp det här med homogenitet och könsfördelning i ensemblerna och frågade respondenterna om det spelar någon roll för undervisningen huruvida elevgruppen är homogen eller inte och hur könsfördelningen i gruppen påverkar undervisningen, om den gör det.

Alla respondenterna framhöll att det finns både för- och nackdelar med en homogen elevgrupp. Däremot skiljer sig deras svar något om man ser till vilka aspekter de tar upp men kärnan är ändå den samma. T.J tar upp det här med nivå och menar att för stora nivåskillnader kan vara problematiskt. Detta poängterar han dock inte är något problem på HSM då studenterna på improvisationsinriktningarna överlag har en både jämn och hög nivå. Han menar dock att en viss nivåskillnad kan vara givande.

T.J: Men en viss nivåskillnad kan bara vara givande tycker jag. Ja, speciellt om man då ändrar om lite i grupperna från kurs till kurs för då får man ibland känna att man är lite the leader of the group som tar lite extra ansvar å hjälper dom andra och ibland får man känna att man lär av dom som har kommit lite längre. Så där blir det liksom en ...en dynamik som är jättebra.

Han menar att så länge alla kan vara med mot samma mål så är en viss skillnad i nivå bara givande.

A.H tar upp det här med referensramar som det centrala. Även om man kan finna varandra i musiken så spelar ens uppfattning om time, frasering, harmoniskt tänkande etcetera roll. Däremot finns det risker med att vara för lika vilket han också tar upp.

A.H: ...så på det sättet ja homogeniteten är viktig därför att man har en, ett gemensamt förråd utav referenspunkter som gör att man talar samma språk. Å det kan ju va både en, nackdel och en styrka. Det kan ju vara en nackdel att det kan bli för homogent att man har för mycket lika referenser så att man blir epigon till nått, nått annat än, än att det låter som Coltranes kvartett eller Bill Evans' pianotrio eller vad det nu kan va.

Han pratar också om homogenitet när det gäller personligheter. Där menar han att det finns en styrka i att vara olika även om det kan vara en stor utmaning.

När det gäller improvisationsstudenterna på HSM menar I.H att elevgruppen på ett sätt är väldigt homogen.

I.H: ..det finns ju en, vad ska man säga? En, en väldigt tydlig ho, homogenitet om man ser på improvisationsutbildningen då till exempel där många har gått samma väg. Eh viket gör att, eh det förväntas att man kan vissa saker.

Hon syftar här på att de flesta studenter har gått musikgymnasium och folkhögskola och där med redan har socialiserats in i ett gemensamt sätt att vara och agera i musikaliska sammanhang. Fördelen med att det finns en viss homogenitet menar hon är att man enklare kan nå dit man vill men man riskerar också att tappa det som kontraster tillför. Det kan också vara lätt att känna sig utanför och uppleva att det finns ett gemensamt språk som man inte kan om man inte har samma bakgrund som de flesta andra. Hon beskriver också de problem som kan komma i och med detta. Det finns en risk med att man ser elevgruppen som mer homogen än vad den egentligen är vilket kan ha till följd att eleverna går in i en anpassningsprocess istället för att ta vara på sina egna styrkor och särdrag.

I.H: Man går runt med nån slags ... jag tänker att alla är så här och jag får försöka passa in.

Hon tror att en brokigare elevgrupp skulle vara en fördel och kanske påverka eleverna att våga vara sig själva mer även om det säkert skulle vara mer utmanande ur ett lärarperspektiv.

När det gäller könsfördelningen i elevgruppen och hur den påverkar undervisningen säger alla att en grupp med både tjejer och killar är roligare och blir mer balanserad. T.M beskriver det som att det blir lugnare och mer avslappnat och att den balansen det medför skapar ett något lättare arbetsklimat för läraren. A.H är inne på samma spår och säger:

A.H: Jag tycker att det blir trevligare arbetsklimat på nått sätt därför att, hur det nu än är så tillför vi olika saker och vi ha, är olika och vi har olika referensramar å vi har olika perspektiv. Så därför tycker jag att det blir mycke bättre stämning det blir bättre snack det blir, varmare när det är blandad grupp.

I.H beskriver att hon försöker att se till personerna i gruppen och inte till om de är tjejer eller killar.

I.H: Så att man, jag försöker tänka utifrån det här är en människa. Å vad är det ... den som finns i den individen liksom som man kan plocka fram. ...och uppmuntra till ...att stärka liksom en egenart liksom å i, i den här ensemblesituationen att försöka få alla att våga vara, som dom är. Oavsett om det är killar eller tjejer.

Men hon poängterar också att hon tycker bäst om när det är blandat för att det händer någonting med dynamiken i gruppen då. Även T.J är inne på att han tycker det är roligare med blandade grupper för att det händer någonting då. Han pratar också om hur glad han känner sig över att det börjar hända saker och allt fler kvinnliga instrumentalister kommer in på skolan. Det är dock lätt hänt menar han att man riskerar att allt för mycket plocka fram tjejerna som det goda exemplet och visa på att här har vi minsann tjejer som spelar instrument.

T.H: ...och då kan man ju känna så här hur man än tänker och gör så blir det fel på ett eller annat sätt. Så därför så, så tror jag att man ska, helst inte försöka tänka så mycket.

Han beskriver att egentligen så handlar det om individen och gruppammansättningar snarare än könstillhörighet men att det är kul när det är blandat. Han vill dock gärna pusha lite extra för dom kvinnliga instrumentalisterna och tycker att dom ska få höra att dom är viktiga.

T.H: ...men sen kan ju ändå själva ensemblen musikaliskt fungera bra eller dåligt och det har inte med det att göra.

Respondenterna säger också att dom tror att dom omedvetet blir påverkade av könsfördelningen i elevgrupperna även om dom jobbar för att behandla alla lika oavsett kön.

8.4 Instrumentets roll

När man pratar om ensemblespel, genus och jämställdhet är även vilket instrument eleverna spelar av vikt. Instrumentet i sig kan föra med sig saker och påverka den roll eleven tar i ensemblen. I intervjuerna har jag och respondenterna pratat om instrumentets roll för jämställdheten.

A.H: Att man okej vi fokuserar på kön men det kommer in en massa andra saker som handlar just till exempel om vilket instrument man spelar. Att en tenorsaxofon har nog mer pondus än en klarinett. En trummis har mer pondus än en fiol, om det skulle va så va. ...så ja, jag tycker nog att generellt att instrumentet spelar roll.

Att instrumentet för med sig mycket och påverkar vilken roll man tar beskriver flera av respondenterna. Att man ser saker utifrån den roll man har i ensemblen kan vara svårt att komma ifrån och att det kan förväntas olika saker från olika instrumentalister. Sångerskans roll tar flera upp som ett exempel. Att den som sjunger automatiskt förväntas ta en ledande roll och fronta bandet. Men de talar alla om hur de jobbar med att motverka de traditionella instrumentrollerna och få alla elever i ensemblen att ta lika stor plats och lika stort ansvar.

A.H: Så att ...men det här är ju nått som jag i och för sig då försöker luckra upp lite grann i, i, min undervisning också att jag, jag uppskattar när, när man liksom både när jag själv spelar och när jag jobbar med studentgrupper att, att liksom det blir ett samtal där allas insats är lika viktig det är bara det att nu råkar vi ha ett saxofonsolo eller ett gitarsolo men det betyder inte att den personen är viktigare...

T.M Beskriver hur han försöker påverka detta genom att öka förståelsen för varandra och de olika instrumentens komplexitet.

T.M: ...man sätter fokus på olika ställen ...just hur trummisarna dom håller på med sina rytmer å ...fram och tillbaka och vi basister va har våra olika skisser som vi håller på med och å å pianisterna och gitarristerna dom har ju mycket ackord som dom pratar om. ...och instrumentalisterna dom är dom är duktiga på att spela över alla ackord och så där så att visst självklart det har du helt rätt i att det för med sig, vissa saker som ligger i instrumentet närmare om hjärtat eller vad ska man säga, närmare centrum kring och den rollen, den är kansk, själva rollen kan nog vara svår att komma över men jag tror att, som jag försöker göra det är faktiskt att skapa en förståelse mellan dom olika.

Det faktum att det fortfarande är flest killar som spelar instrument och att de flesta tjejer är sångerskor gör att jämställdheten påverkas. I.H tar upp identitet och hur hon tror att valet av instrument eleven spelar har att göra med förebilder och att detta är något som börjar tidigare än man tror.

I.H ...om ett barn ser, skulle se, nu bara tänker jag liksom hur ...skulle få välja instrument efter att ha sett ett framträdande av en grupp människor så tror jag att, om vi pratar om små barn så skulle ...tjejerna välja det instrument som dom hade sett tjejen spela och killarna skulle eller valt det som dom hade sett killarna spela det tror jag faktiskt.

T.J är inne på samma sak när han talar om förebilder inte bara i form av kvinnliga instrumentalister utan även att det behövs fler som utmanar de stereotypa roller som olika instrumentalister ofta har.

T.J: Det behövs ju fler bandleadare som spelar annat än blås eller eller, eller sjunger. Till exempel framförallt kanske basister och trummisar som ...startar egna projekt, skriver egen musik ...och kommunicerar med omvärlden. Det är det enda sättet att ändra på det egentligen, tror jag.

Han framhåller dock att han tror att det är något som håller på och förändras och tar upp Avishai Cohen och Esperanza Spalding som exempel på detta. Två basister som är bandleadare och skriver musik.

8.5 Jazztradition och jämställdhet

Att jazzen länge varit mansdominerad är något alla respondenterna tar upp. Men hur ser det ut nu och hur förvaltar man en jazztradition fylld av manliga ideal samtidigt som man har jämställdhet i fokus?

A.H: ...jag menar hela jazztraditionen är ju en slags matchtradition väldigt mycke, historiskt är det ju, det är ju inte konstigt att vi har den fördelningen vi har på att liksom kvinnorna är sångerskor eller sångare till jamen nittioprocent kanske och männen spelar instrument för vilka är våra role models liksom vilka har vi tittat på å, å hur har vi lärt oss liksom.

T.M: Ja, jag jamen det är ju, det finns väl en, ene oerhört det är väl därifrån den traditionen det kommer tyvärr att kvinnorna sjöng å snubbarna spela instrument det, de är ju det kommer ju ifrån nån, någonstans det där och det kommer ju från, den gamla jazztraditionen.

Att kvinnans roll historiskt har varit att vara sångerska är tydligt och att det även påverkar oss idag. T.M berättar om en gammal saxofonist han spelat med som flyttade till New York på 40-talet och började spela.

T.M: Å han sa att det var oerhört hård ...atmosfär det var liksom inge, det där med, det var nån slags kamp om livet så där hela tiden vilket gör kanske att det återspeglar hur kulturen blev. Att det blev väldigt hårt ...hård atmosfär å man hade den där vackra kvinnan längst fram som sjöng som symboliserade det vackra och så en massa hårda snubbar som stod och spelade fort å starkt och mycket å ...att det lever med.

I.H är också inne på hur kvinnans roll som sångerska inte bara var att sjunga utan också kom med ett ideal hur man skulle vara.

I.H: ...För att det följer med så mycket där också med att man ska vara vacker. Så det finns mycket att jobba sig ifrån.

Detta är till stor del hur det sett ut och A.H menar att han tror att det är viktigt att det kommer nya förebilder i form av unga tjejer som visar att det är möjligt att vara på ett annat sätt och visar något nytt. Genus och jämställdhetsfrågan är också ett relativt nytt fenomen inom jazzen.

A.H: ...det har ju liksom en nästan hundraårig historia av ett slags machoideal. Men man ska också komma ihåg att de är väldigt ung musikform vi jobbar med att egentligen de, för hundra år sen fanns det väl knappt nått som kallades jazz, det växte väl fram under 20-talet och då handlade de ju mer om en, det va inte, det handlade inte om genus utan det handla om

ras.

Han beskriver att när han själv studerade då var det rasfrågan man diskuterade och inte genus och jämställdhet. Då handlade det om huruvida ”vita” kunde spela jazz och det fanns en föreställning om att de ”svarta” jazzmusikerna skulle vara mer genuina. Han påpekar här det komplexa i jazztraditionen där det finns många lager av socialt och kulturellt arv att jobba med. I.H tar också upp svårigheten och komplexiteten med jazztraditionen.

I.H ...det har ju hela tiden varit uttrycket att man, man vill frigöra sig från nånting. Eh vilket gör att man blir, drar åt ett håll jättestarkt men, men vi har allt för mycket liksom sneglat tillbaka istället för att, jamen nu måste vi hitta nya sätt att, vilket också sker så klart men ...att inte fastna i den här stelbenta formen liksom, så, så visst det har ju hela tiden funnits anledning till att det blev som det blev liksom och att man fick va lite hårdhudad många gånger, å kanske speciellt som kvinna för att liksom klara sig i den världen.

Att luta sig mot traditionen och hämta inspiration där till jämställdhetsarbetet är svårt menar hon. Det finns dock sätt att hantera detta. T.M menar att HSM inte har en så hårt traditionsbunden undervisning och genom att de har en öppnare attityd till musiken och jobbar för att vara framåtsträvande hoppas han att alla oavsett kön ska ha lättare att identifiera sig med jazzvärlden. T.J talar om 50/50 som ett sätt att påverka jämställdheten och komma runt den mans dominerande traditionen. Att bestämma till exempel att nu ska vi spela musik skriven av hälften kvinnor hälften män. Han tar upp några olika projekt i Sverige där man bestämt att det ska vara hälften kvinnor hälften män och beskriver att dom fått mycket god respons. Men han menar också att man måste tänka till och i första hand betrakta jämställdhet ur ett kvalitativt perspektiv.

T.J: Vad kommer vi å tjäna på konstnärligt å göra dom här förändringarna och där med så att säga öka folks motivation för att ...förändra saker.

Han menar att det kan finnas en fara i att bara se till att det är lika många kvinnor som män och att det inte alltid är det bästa sättet att förändra. I vissa sammanhang menar han dock att det kan vara ett bra sätt att skapa en förändring.

Både I.H och A.H talar om att de tror att saker håller på att förändras till det bättre och att det händer mycket inom detta område. A.H beskriver hur han upplever en skillnad hos den yngre generationen där det är vad man genom sitt uttryck berättar som är det viktiga och det som står i fokus. Där förståelse för varandra oavsett kön, ålder och så vidare är viktigt. Han avslutar med:

A-H: Om jag har nått slags ...credo för min, min verksamhet som musiker å pedagog så är det nog just att främja liksom kommunikationen och förståelsen och öppenheten mot andra människor.

8.6 Förändringar på HSM

I intervjuerna framkom det att de förändringar i skolans struktur som skett i och med deras projekt ”musik och genus” har varit mycket givande. Det kom också upp saker som respondenterna tror behöver förändras för att förbättra jämställdheten på improvisationslinjen.

T.M påpekar att en viktig del är att de är ett relativt litet lärarlag på improvisationslinjen och hur detta medför att det är lättare att förändra och påverka. A.H tar också upp vikten av ett väl fungerande arbetslag och beskriver de förändringar som skett där.

A.H: ...genom att vi som lärarlag och individer hela tiden jobbar med oss själva å våran

inre dynamik å vi vågar va öppna i våran grupp så tror jag att de, den prestigelösheten som har också har vuxit fram senaste ... fem åren i, i vårt lärarlag kan bidra väldigt mycket till att vi blir prestigelösa och öppna som pedagoger också. Och de, de skulle jag vilja framhålla som en väldigt stor, förändring till det bättre som har skett att vi har blivit ett tajtare gäng liksom där man, där det känns som alla tar uppskattar och respekterar varann och varandras olikheter och vi liksom, ah vi kan ha en, en ganska varm öppen atmosfär.

När det handlar om lärarlaget talar även I.H om att det är ett väldigt bra klimat med en stor öppenhet. Men hon talar även om det faktum att de är väldigt få lärare på skolan som är kvinnor.

I.H: ...det finns inte så många kvinnor som undervisar i instrument tillexempel eh även om de börja bli bättre, absolut det plockas in kvinnor och så men ...men det är ju fortfarande en mansdominerad värld även här.

Hon tror att det är viktigt att få in fler kvinnliga förebilder på skolan för att påverka utveckling mot mer jämställdhet. Även T.J tror att ett mer blandat lärarlag skulle behövas. Han påpekar också att det är svårt att uppnå då det handlar om tjänstestrukturer som är svåra att göra någonting åt i nu läget. Han menar dock att det i framtiden är viktigt att ha med denna aspekt när man rekryterar nya lärare.

T.J: ...i strävan att få en mer uppblandad eh studentmassa så måste man även titta på lärarsida. De, det är jätteviktigt.

En av de saker flera av respondenterna lyfter fram är hur antagningsproven till skolan har förändrats. Nu mera är en fri improvisation utifrån en dikt eller ett konstverk en del av antagningsproven. Den sökande får tillsammans med en annan musiker improvisera fritt. Detta följs också av en kortare intervju där den sökande får redogöra för sina tankar och visioner och reflektera över sitt spel. Tanken är att detta ska visa på andra kvalitéer som kanske inte kommer fram i de övriga momenten.

T.J: Men jag tror att själva anledningen till att det kom upp överhuvudtaget det har varit en del av vårt sätt att hur ska vi få in fler tjejer på vår linje. Ja vad är det, va är kvalité för oss, vad är det vi tittar på? Då får man ju titta på proven, ja jäklar du det är ju ganska ensidigt här egentligen ...vi måste kanske lägga till nånting. Så att ja ...de kommer alldeles säkert ur en sån ambition som har med genus å göra, mene den fyller ju inte bara den funktionen utan breddar hela spektret så att säga.

A.H: Beskriver också de nya momenten i inträdesproven och hur det kan främja mångfalden och jämställdheten.

A.H: ...vi ju gjort vissa förändringar i inträdesproven för att inte främja kvinnor men andra egenskaper än den där mätbara i form av hur snabbt man kan spela eller hur många skalor man kan utan mer det kreativa sinnet.

A.H: ...möjligen så kan man se en tendens att det där, dom här kompletterande proven så att säga att vi har gjort den här profileringen ändå har påverkat, ...vi, eller vi har sett nya kvalitéer hos sökande. Så det har nog bidragit till en större dynamik på dom som kommer till skolan å som blir kommer in liksom.

HSM's ansikte utåt är någonting som T.M tycker är en viktig del i förändringsarbetet för en mer jämställd skola. Att se till att det är både tjejer och killar som kompar de sökande och ha en blandning av kvinnor och män i sökningsjuryn tror han är ett sätt att påverka. För på så sätt visar man de sökande att skolan har en mångfald. Även det tryckta material som skolan

använder i marknadsföringssyfte är viktigt. Han berättar att de har varit noga med att ha både manliga och kvinnliga instrumentalister och manliga och kvinnliga sångare på bilderna i materialet.

”Musik och genus” -projektet beskriver alla respondenter som en mycket givande förändring. I och med detta projekt menar I.H att arbete med att synliggöra och bli medveten om hur man undervisar och hur det påverkar jämställdheten har blivit bättre. A.H visar också på hur projektet haft positiva verkningar.

A.H: Å sen tycker jag att som vi har blivit medvetna om nu i synnerhet med det här projektet det är väl kanske att titta på, som jag var inne på tidigare, vad har vi för normer inte bara vad det gäller genus utan vad det gäller hierarkier och instrument å där jag just nu är inne nån, i en fas där jag tycker att det är ganska viktigt att vi ändå i vår öppenhet är tydliga med va för slags grund vi har.

Att jobba för jämställdhet kan också innebära små förändringar. T.J är ansvarig för att boka gästlärare till improvisationslinjen. Han berättar att han bestämt sig för att försöka ha lika många kvinnliga som manliga gästlärare.

T.J: Den här hösten har jag haft tolv män och tio kvinnor vilket är ett klart steg framåt.

Även vilken repertoar man spelar i ensembleerna tror han är viktigt att tänka på. Han menar att det är lätt att det blir väldigt mansdominerat även där. Men att avfärda det hela med att det finns så få kvinnliga kompositörer är bara att göra det lätt för sig. Det finns många om man bara letar lite.

8.7 Övergripande tankar kring ensembleundervisning

När det gäller ensemblespel och ensembleundervisning har respondenterna lite olika delmål med sin undervisning men det övergripande synen på ensemblespel är till stor del lika. Det handlar om att skapa en accepterande miljö och att alla individer i gruppen ska få utrymme och utvecklas. God kommunikation och acceptens mot varandra är några av de nyckelbegrepp de tar upp. A.H beskriver det som:

A.H: ...att vi genom musiken skapar ett icke verbalt kommunikation som säger en massa saker som vi inte kan säga med ord. Den intuitiva förståelsen, det är mitt mission.

T.M berättar hur han har två perspektiv, ett kort- och ett långsiktigt perspektiv som är grunden till hur han ser på sin ensembleundervisning.

T.M Ett kortsiktigt perspektiv är att jag faktiskt har en ide med sakerna jag tar med. Alltså dom låtar jag tar med tar jag ju inte enbart med för att det är hippa låtar, jag har ju liksom en ide med det. Det kan ju egentligen vara en väldigt liten det kan vara, kompositörer från Göteborg eller det kan vara ett år, 1969 eller det kan ju vara nån väldigt liten grej som binder ihop allting. Eller så kan det vara att nu är det bara udda taktarter... att det är bra att kunna. Sen de man vill, det jag vill att studenten ska ha med sig i ett långsiktigt perspektiv det är ju det här, då är det mer dynamik, gruppdynamik och hur man, hur jobbar man professionellt i en ensemble.

Öppenhet mot nya saker och att vara en god medmusiker är något han också beskriver som viktiga delar av det han vill förmedla till sina elever.

I.H säger att hon försöker jobba för att stärka elevernas självständighet och att få dem att våga ta egna initiativ.

I.H: ... om man väntar på att läraren ska säga det då stärker man ju inte sin egen förmåga som man behöver ha i en ensemble, att höra vad musiken behöver.

Att eleverna skall känna att man får komma med idéer och jobba med idéer som kommer från gruppen är viktigt menar hon. Genom att alla känner att de kan spela på den nivå de är och öka förståelsen för varandra tror hon att man kan komma bort från att eleverna sätter sin egen prestation i fokus. Detta menar hon gör att man kan börja jobba på ett annat plan med musiken. Som att prata och jobba med känslor, uttryck och närvaro i det man gör.

T.J låter ofta alla i ensemblen sjunga igenom det material som skall spelas. Han ser flera fördelar med detta.

T.J: ...dels är det en väldigt bra gehörsträning... En annan bra fördel är tycker jag att det lite grann limmar ihop instrumentalisterna och sångaren i gruppen.

Att låta alla först sjunga igenom låten tror han även bidrar till en ökad medvetenhet för musiken. Han ser det också som ett sätt att minska klyftorna mellan instrumentalisterna och sångaren/ sångerskan. Att skapa ett tillåtande klimat är också viktigt speciellt när det kommer till att improvisera.

T.J: Jag vill skapa en atmosfär att alla ska känna att det är okej att prova, här är det okej att testa utifrån sin nivå och göra hur fel som helst.

Även han tar upp kommunikation och närvaro i det man gör som centrala delar. Han tar upp den fria improvisationen som ett sätt att arbeta emot de traditionella rollerna man kan få i en ensemble och poängterar att han inte gillar att dela upp ensemblen i kompmusiker och solister.

T.J: ...kommunikationsbiten det är ju det de handlar om och inte solo/ komp. Så därför så vill ju jag, jobbar jag ju för att så att säga, spelar man i en grupp så är alla lika viktiga i alla situationer. Så fort du kopplar av eller släpper fokus för att du kanske inte råkar spela just i den situationen så är du liksom ute ur det musikaliska förloppet.

9. Analys och diskussion

Jag kommer i detta avsnitt analysera, diskutera och problematisera det som respondenterna beskrivit och talat om. Jag har valt att belysa de områden som tydligast beskriver deras arbete och tankar kring genus och jämställdhet i förhållande till arbetets syfte och frågeställningar. Kapitlet är uppdelat efter de frågeställningar som inledningsvis ställts.

9.1 På vilket sätt har det ”musik och genus”-projekt som pågår på den aktuella skolan haft betydelse för respondenternas arbete med jämställdhet?

Det första som slår mig är hur förhållandevis lika respondenterna har svarat på många frågor. Detta trots att intervjuerna har bestått av öppna frågor som mer legat till grund för ett samtal. Även deras resonemang har många gemensamma poänger. Jag menar att detta inte är en slump utan snarare visar på hur respondenterna har arbetat med genus- och jämställdhetsfrågor på HSM och att det är resultatet av det ”musik och genus”-projekt som nu pågår på skolan. Alla respondenterna påpekar hur arbetslaget har stor betydelse för arbetet och hur det har skett stora förändringar inom det arbetslag som jobbar med jazz- och improvisationsstudenterna. Den öppenhet i lärarlaget som A.H beskriver verkar ha haft stor betydelse för arbetet med genusfrågor och jämställdhetsarbete. Genom att ha en god kommunikation och ”högt till tak” i sitt arbetslag kan man lättare prata om de här frågorna och vara öppen med de svårigheter och problem man ställs inför. Detta gynnar i sin tur eleverna och skapar förutsättningar för förändring. Jag tolkar att det är detta respondenterna avser när de lyfter arbetslagets betydelse. Jag kopplar detta till Mark som beskriver hur ett systemförändrande jämställdhetsarbete; ”kräver att medlemmarna i en organisation omprövar sin världsbild, sina normer och värderingar. Inte sällan måste den egna självbilden omprövas” (Mark 2007:22). Att det ”musik och genus”-projekt som pågår har bidragit till detta framgår tydligt ur de svar respondenterna givit. Jag drar slutsatsen att ett väl fungerande arbetslag är av stor vikt för att lärarna skall kunna synliggöra rådande normer. Arbetslaget har på så sätt en stor betydelse för ett systemförändrande arbete.

9.2 Hur arbetar respondenterna för att förändra och utmana rådande normer inom jazz- och improvisationsgenren?

Det finns flera exempel på hur respondenterna både arbetar normförändrande och jobbar för att öka medvetenheten hos sig själva som pedagoger. Hur inträdesproven förändrats är ett bra exempel på detta. Att jazzvärlden så väl som stor delar av musiklivet varit och är klart mansdominerande är tydligt. De attityder och jargonger och det som premieras har tydliga kopplingar till jazzens historia och tradition. Genom att lägga till moment i inträdesproven som tar fram andra kvalitéer är ett sätt att förändra den norm om hur man bör spela. Detta är också ett sätt att inte bara se till de mätbara kunskaperna hos eleverna som hur snabbt man kan spela eller kunskap om skalor och mängden ”licks” man har. Huruvida det finns en typisk manlig eller kvinnlig spel stil eller om tjejer och killar spelar på olika sätt är inget jag i detta arbete vill betona eller undersöka. Däremot verkar förändringen av inträdesproven bidra till ett nytt synsätt på vad kvalité är samt öppna upp skolan för fler elever. Detta beskriver även respondenterna och de menar att detta påverkat skolan positivt. Tanken på att förändra proven har också sin grund i diskussionen på skolan om hur man kan jobba för en ökad jämställdhet på improvisationslinjerna.

Att låta eleverna ta mer initiativ i ensembleundervisningen och stärka elevernas självständighet som I.H beskriver som en central del i hennes undervisning är ett sätt att utmana den ”mästare-lärlings-modell” som jazzens lärotradition bygger på. Jag kopplar detta till hur Berliner beskriver jazzens lärotradition och hur man traditionellt sett lärt sig spela inom denna genre (Berliner 1994:35-37). Genom detta arbetssätt bryter man gamla mönster och föreställningar kring hur undervisningen bedrivs.

Hur instrumenten i sig kan vara genuskodade och bära med sig sociala hierarkier och påverka vilken roll man har eller tar i ensemblen framkommer tydligt. Det kan dock vara svårt att urskilja vad som har med genus att göra och vad som egentligen mer handlar om jazztradition och ett instruments funktion i musiken. Detta tar också Lilliestam upp och beskriver de komplexa relationerna mellan musikaliska beteenden och genus (Lilliestam 2006:169). Vissa roller inom ensemblespelet kan såklart vara svåra att förändra, det är dock viktigt att uppmärksamma de strukturer som gör att eleverna anpassar sig in i sammanhanget och efter vad de tror förväntas av dem. Då det manliga länge varit norm i de flesta musikaliska sammanhang är det viktigt att vara medveten om ensemblespelets strukturer och jobba för att utmana och förändra dem. Vilket också Carlsson (2009:41-44) tar upp.

I detta arbete framkommer också vikten av att se på de roller instrumenten för med sig speciellt då det finns få kvinnliga instrumentalister. Om det är så att det är många tjejer sjunger kanske man behöver jobba med att förändra sångerskans roll i ensemblen för att öka jämställdheten. Det är viktigare än att i första hand fokusera på att få fler tjejer att spela instrument. Jag tolkar det som att alla respondenterna på olika sätt jobbar med just detta. T.M beskriver hur han försöker öka förståelsen för varandra och varandras instrument och hur saker kan vara lättare eller svårare på olika instrument. Kommunikation är något som flera av dem trycker på och T.M menar att det är det centrala. För att komma ifrån uppdelningar i ensemblen i form av kompmusiker och solist, musiker och sångerska/ sångare använder han fri improvisation som ett redskap för att motverka dessa traditionella roller. A.H är inne på samma spår när han liknar ensemble spel vid ett samtal där alla är lika viktiga och lika stor del av sammanhanget. Även detta är ett exempel som visar på hur respondenterna aktivt jobbar för att ompröva normer och föreställningar.

9.3 På vilket sätt har lärarens roll betydelse för genus och jämställdhetsarbetet?

Något som går som en rödtråd genom alla intervjuer och det som där kommit fram är ett individfokus. Alla respondenter talar om hur de försöker se varje unik individ och flera av dem poängterar också att de inte tänker så mycket på genus och könstillhörighet när de undervisar utan fokuserar på att första hand se individerna i gruppen. Alla ska få lika utrymme och plats. Att se och utgå från varje individ är viktigt och nödvändigt för att skapa en god läromiljö och för att få i detta fall ensembleundervisningen att fungera. Jag ser dock en viss fara med för stort individ fokus. Om elevunderlaget till största del utgörs av killar och de flesta av lärarna är män finns det då inte en risk att det ändå blir den manliga normen som får störst utrymme? Jag kopplar detta till Hirdman och det hon benämner som genussystem (Hirdman 2004:116-117). Detta är ett exempel på hur det manliga är norm och hur denna norm reproduceras. I.H tar upp att HSM fortfarande är en mans dominerad värld med stor övervikt av manliga lärare. Även T.J tar upp det faktum att det behövs fler kvinnliga lärare på improvisationslinjerna. Jag tror att dessa faktorer kan vara en förklaring till det jag inledande tog upp om hur jag själv upplevt min roll under mina studier på HSM. Även om respondenterna i första hand ser till individ för att som jag tolkar det öka jämställdheten kan det omedvetet kan leda till att det ändå är den manliga normen som råder speciellt om man också ser på jazz- och improvisationsmusiken historia som är klart mans dominerad. Detta kan få till följd att de kvinnliga studenterna känner att de måste passa in sig själva i en manlig norm.

Svaleryd beskriver hur ett individ perspektiv inte kan säkerställa jämställdheten.

Individperspektivet som vägledare i arbetet utgör bara en del av den sammansatta verkligheten som skapar den pedagogiska verksamheten. Andra ideal, såväl uttalade som outtalade, blandas alltid in. Individperspektivet kan inte säkerställa jämställdheten, så länge varken individen eller organisationen lyft upp och analyserat de dolda föreställningarna kring kön, etnicitet eller annan olikhet på ett medvetet plan. Det handlar inte om att gynna det ena könet, utan att komma bort från för givet tagna föreställningar

om kön som värderar egenskaper hos män och kvinnor på ett ojämnt sätt (Svaleryd 2003:41).

Svaleryd beskriver risken med ett individperspektiv och poängterar precis som Enbäck & Lidström (2005:55) och Carlsson (2005:44) vikten av att som pedagog medveten göra de strukturer och föreställningar som finns. Jag tolkar det som att "Musik och genus" projektet spelat stor roll och att det har hjälpt lärarna att få upp ögonen för detta. Hur vida saker har förändrats sen jag gick på skolan kan jag inte svara på då mitt arbete inte omfattar en sådan undersökning. Men man kan anta att stora förändringar skett i lärarnas förhållningssätt och medvetenhet vilket också resultatredovisningen pekar mot.

Precis som jag tidigare nämnt tar några av respondenterna upp övervikten av manliga lärare på skolan och menar att det behövs fler kvinnliga lärare på improvisationslinjerna och fler kvinnliga förebilder för att öka jämställdheten. Även Nyberg (se 3.2 jämställdhet) och Wrede (2008) tar upp vikten av kvinnliga förebilder. Jag tror att förebilder är väldigt viktigt, jag har själv väldigt få kvinnliga förebilder och har ofta saknat andra musiker som jag fullt ut kan identifiera mig med. Men som jag beskriver i den teoretiska anknytningen stöder jag mig i första hand mot det systemförändrande jämställdhetsarbetet. Jag menar att det är viktigare att förändra de normer som råder än att jobba kvantitativt. Detta mycket för att det än så länge inte finns så många kvinnliga instrumentalister och där med inte heller så många kvinnliga lärare inom jazz- och improvisationsgenren. Att förändra genom att få in mer kvinnliga studenter och fler kvinnliga lärare kommer där med ta tid. Därför är det av större vikt att jobba kvalitativt och förändra de rådande normerna och handlingsmönstren, något som jag också tolkar är det förhållningssätt respondenterna har. Precis som T.J också illustrera när han beskriver fördelarna med ett kvantitativt tänk kontra vikten av att se jämställdhetsarbete ur ett kvalitativt perspektiv står inte de olika delarna för sig utan båda behövs för förändring. Jag menar dock att det finns en risk med att fokusera på det kvantitativa då det är lätt att avfärda problemen med att det inte finns så många tjejer som spelar och undervisar inom jazzgenren, och att det då inte går att göra någonting åt jämställdheten. Detta visar hur läraren har stor betydelse för jämställdhetsarbetet. Vilket förhållningssätt läraren har och hur läraren själv ser på förändringsarbetet påverkar resultatet.

10. Slutdiskussion

Sammanfattningsvis vill jag peka på hur jag tolkar att respondenterna jobbar på två plan i sin undervisning. Det ena planet är det musikaliska hantverket och det andra är det sociala, den skapande miljön och kreativiteten. Det förefaller som att det är det andra planet som får störst utrymme. Detta är kanske inte så konstigt då det handlar om musikstudier på en högre nivå där eleverna oftast har kommit väldigt långt i sin musikaliska utveckling. Då ämnet i intervjuerna inte i första hand handlar om det speltekniska eller hur man jobbar med musikaliska fundament är det givetvis också en anledning till detta. Jag tolkar det dock som att det andra planet faktiskt är det respondenterna ser som sitt främsta uppdrag.

Min bild av det arbete som just nu pågår på HSM är efter att ha gått igenom resultatet av intervjuerna är att det händer mycket och att skolan är på god väg att uppfylla de jämställdhetsmål som satts upp, vilket gör mig glad. Resultatet visar tydligt på den komplexitet som genren har där bevarandet av tradition och samtidigt arbeta med genus- och jämställdhet inte är helt enkelt. Det finns mycket normer och fördomar om hur man spelar jazz som inte bara handlar om genus utan även om instrumentroller, jazzens lärotradition och så vidare. Detta gör att det ibland är svårt att urskilja vad som handlar om genus och vad som har sin grund i andra saker.

Jag ser att många förändringar har skett och uppfattar det som att respondenterna över lag är positiva till skolans utveckling och lite stolta över det arbete de gjort och fortfarande är mitt uppe i.

De resultat som framkommit visar hur respondenterna på flera sätt jobbar aktivt för en ökad jämställdhet och hur ”musik och genus”-projektet bidragit till att rådande normer synliggjorts. Detta arbete har stor betydelse för läraryrket inte minst då det visar på hur viktig lärarens roll är för att ett jämställdhetsarbete skall bli framgångsrikt. Vidare pekar resultatet på hur det är av vikt att lärarna är medvetna om alla de faktorer som påverkar jämställdheten och hur de påverkar undervisningen. Arbetet visar också på en del konkreta sätt respondenterna arbetar normförändrande vilket också har betydelse för läraryrket.

11. Referenser

Nationalencyklopedin www.ne.se [genus; jämställdhet; homogen] 2011-12-29

Högskolan för scen och musik vid Göteborgs universitet www.hsm.gu.se 2011-12-09

Statens musikverk www.statensmusikverk.se 2011-12-28

Bruér, J. (2007). *Guldår & krisår: svensk jazz under 1950- och 60-talen*. Diss. Stockholm : Stockholms universitet, 2007. Stockholm.

Bruér, Jan & Westin, Lars (1989). ”Kvinnliga jazzmusiker -finns dom?” i Öhrström, E. (red.) *Kvinnors musik* (s. 120-125). Stockholm: Utbildningsradion.

Berliner, P. (1994). *Thinking in jazz: the infinite art of improvisation*. Chicago: Univ. of Chicago Press.

Butler, J. (2005). *Könet brinner!: texter*. Stockholm: Natur och kultur.

Carlsson, A. (2009) ”En kille vill ju spela feta gitarrsolon”. -En observations- och intervjustudie om genus knutet till musikundervisning. Examensarbete inom lärarutbildningen. Göteborgs universitet.

Corduneanu, D. (2009) *Ensemblelärarens betydelse för en jämställd undervisning, En studie om elevers musicerande på gymnasiets estetiska program*. Examensarbete inom lärarutbildningen. Lunds universitet, musikhögskolan i Malmö.

Davies, B. (2003). *Hur flickor och pojkar gör kön*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Enbäck, E. & Lidström, M. (2006). *Vad har genus att göra med musik och identitet? [Elektronisk resurs] : en studie om musikhögskolans medvetenhet om genus och syn på musikens betydelse för elevers skapande av genusidentitet*. Examensarbete (C-uppsats) i musikpedagogik. Örebro universitet, Musikhögskolan, 2006. Örebro.

Hirdman, Y. (2004). ”Genussystemet – reflexioner kring kvinnors sociala underordning” i Carlsson Wetterberg, C. & Jansdotter, A. (red.), *Genushistoria: en historiografisk exposé*. (sid. 113-133). Lund: Studentlitteratur.

Kjellberg, E. (1985). *Svensk jazzhistoria: en översikt*. Stockholm: Norstedt.

Lilliestam, L. (2006). *Musikliv: vad människor gör med musik - och musik med människor*. Göteborg: Ejeby.

Lundgren, B. (1994). ”Könsperspektiv och vetenskap -med exempel från mötet mellan kvinnoforskning och ämnet etnologi” i Franke-Wikberg, S. (red.) *Vetandets vägar: perspektiv på universitet, vetenskap och utbildning* (s. 180-194). Lund: Studentlitteratur.

Lykke, N. (2009). *Genusforskning: en guide till feministisk teori, metodologi och skrift*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Mark, E. (2007). *Jämställdhetsarbetets teori och praktik*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Patel, R. & Davidson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. (4., [uppdaterade] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Sandberg, R. (1996). *Musikundervisningens yttre villkor och inre liv: några variationer över ett läroplansteoretiskt tema = [The external conditions and inner life of music education] : [variations on a curriculum-theoretical theme]*. Diss. Stockholm: Univ.. Stockholm.

Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Svaleryd, K. (2003). *Genuspedagogik: en tanke- och handlingsbok för arbete med barn och unga*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Wallén, G. (1996). *Vetenskapsteori och forskningsmetodik*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Wallin, M (2009) *Integrering genom exkludering. En undersökning om Fridhems folkhögskolas musiklinje för kvinnliga instrumentalister*. Examensarbete inom lärutbildningen i musik. Lunds universitet, musikhögskolan i Malmö

Wernersson, I. (2006). *Genusperspektiv på pedagogik*. Stockholm: Höskoleverket i samarbete med Nationella sekretariatet för genusforskning.

Wrede, E (2008) "Är u en kvinnlig trummis?" -en kvalitativ studie om kvinnor inom jazz- och improvisationsmusik. Examensarbete inom lärutbildningen. Lunds universitet, musikhögskolan i Malmö

Öhrström, E. (red.) (1989). *Kvinnors musik*. Stockholm: Utbildningsradion.

Öhrström, E. (2000). *Sociala könsstrukturer i den högre musikutbildningen: en översikt*. Stockholm: Kungl. Musikaliska akademien.

Bilaga

Intervjuguide:

Vad är dina tankar kring genus, könsroller och jämställdhet?

Tycker du att ensemblespel är jämställt?

Tycker du att ensembleundervisningen är jämställd?

På vilket sätt arbetar du med genus och jämställdhet i din undervisning?

Hur ser jämställdheten ut i ensemblesituationen om man ser till vilket instrument eleven spelar?

Påverkar rollerna man tar eller får i en ensemble jämställdheten?

Spelar elevgruppens homogenitet roll för undervisningen?

Påverkar könsfördelningen i elevgruppen undervisningen?

Det finns en föreställning om att tjejer och killar spelar och lär sig att spela på olika sätt. Hur tänker du kring detta?

Hur tänker du kring ensembleundervisningen i stort?

Behövs det större förändringar i skolans struktur för att uppnå jämställdhet på "improvisationslinjen"?

Hur ser du på förhållandet mellan jazztraditionen och jämställdhet?

Har du något övrigt du vill tillägga?